

مقاله / آیت الله کاشانی و کودتای ۲۸ مرداد

۳۱ مرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۸:۰۰

آیت الله کاشانی علیرغم تمامی بی مهری ها قبل از وقوع کودتا، در نامه ای خطر وقوع کودتا را به دکتر مصدق گوشزد نموده و به او پیشنهاد همکاری و اتحاد در جلوگیری از توطئه های دشمنان را می دهد، متن نامه به شرح ذیل است...

آیت الله کاشانی علیرغم تمامی بی مهری ها قبل از وقوع کودتا، در نامه ای خطر وقوع کودتا را به دکتر مصدق گوشزد نموده و به او پیشنهاد همکاری و اتحاد در جلوگیری از توطئه های دشمنان را می دهد، متن نامه به شرح ذیل است:

«حضرت نخست وزیر جناب آقای دکتر مصدق (دام اقباله) عرض می شود اگر چه امکاناتی برای عرایض نموده، ولی صلاح دین و ملت برای این خادم اسلام بالاتر از احساسات شخصی است و علی رغم غرض ورزی ها و بوق و کرنای تبلیغات شما، خودتان بهتر از هر کس می دانید که هم و غم من در نگهداری دولت جنابعالی است که خودتان به بقای آن مایل نیستید، از تجربیات روی کار آمدن قوام و لجبازی های اخیر، بر من مسلم است که می خواهید مانند سی ام تیر کذایی یک بار دیگر، ملت را تنها گذاشته و قهرمانانه بروید. حرف اینجانب را در خصوص اصرارم در عدم اجرای رفراندم نشنیدید و مرا لکه حیض کردید. خانه ام را سنگباران و یاران و فرزندانم را زندانی فرمودید و مجلس را که ترس داشتید شما را ببرد، بستید و حالا نه مجلس و نه تکیه گاهی برای ملت گذاشته اید. زاهدی را که من با زحمت در مجلس تحت نظر و قابل کنترل نگه داشته بودم بالطایف الحیل خارج کردید و حالا همان طور که واضح بود در صدد به اصطلاح کودتا است. اگر نقشه شما نیست که مانند سی ام تیر عقب نشینی کنید و به ظاهر قهرمان زمان بمانید و اگر حدس و نظر من صحیح نیست که همان طور که در آخرین ملاقاتم در «دزاشیب» به شما گفتم و به «هندرسون» هم گوشزد کردم که آمریکا ما را در گرفتن نفت از انگلیس ها کمک کرد و حالا به صورت ملی و دنیاپسندی می خواهد به دست جنابعالی این ثروت ما را به چنگ آورد و اگر واقعا با دیپلماسی نمی خواهید کنار بروید این نامه من سندی است در تاریخ ملت ایران که من شما را با وجود همه بدی های خصوصی تان نسبت به خودم، از وقوع حتمی یک کودتا آگاه کردم که فردا جای هیچ گونه عذر موجهی نباشد، اگر به راستی در این فکر اشتباه می کنم، با اظهار تمایل شما سید مصطفی و ناصر خان قشقایی را برای مذاکره خدمت می فرستم. خدا به همه رحم بفرماید، ایام به کام باد. سید ابوالقاسم کاشانی».

پاسخی را که دکتر مصدق در جواب نامه مرقوم داشت این بود:

«۲۷ مرداد مرقومه حضرت آقا به وسیله آقای حسن آقای سالمی زیارت شد. این جانب مستظهر به پشتیبانی ملت ایران هستم.

(روحانیت و اسرار فاش نشده از نهضت ملی شدن صنعت نفت، گروهی از هواداران نهضت اسلامی ایران و اروپا، دارالفکر قم، ص ۱۸۵ - برای توضیح بیشتر ر.ک: مجله تاریخ و فرهنگ معاصر، ش ۶ و ۷).

این نامه به خوبی نشان می دهد که آیت الله کاشانی با کودتاچیان و سرلشکر زاهدی، حامی و سرسپرده دربار پهلوی به شدت مخالف بوده و از این رو با ارسال نامه به مصدق و پیشنهاد مذاکره و همکاری در صدد خنثی سازی نقشه کودتا بوده است. اما در مورد مقصر اصلی باید گفت که در کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ علل و عوامل متعددی دخیل بودند که هر چند نقش برخی پر رنگ تر ولی نمی توان یکی را به عنوان مقصر اصلی معرفی کرد؛ کودتای ۲۸ مرداد علاوه بر عوامل خارجی (آمریکا و انگلیس) و عوامل داخلی (دربار، نظامیان، اراذل و اوباش و...) معلول یکسری زمینه ها و شرایطی است که رهبران نهضت ملی شدن صنعت نفت در به وجود آمدن آنها نقش داشتند. در واقع این نهضت به نوعی تکرار تجربه مشروطه بود. در هر دو ائتلاف گروه های مختلف به خصوص روحانیان و روشنفکران به پیروزی انجامید و با بروز اختلاف و تفرقه، زمینه شکست آنها فراهم شد و در هر دو مورد مداخله خارجی به عنوان مکمل به شکست کمک کرد. ائتلاف ملی گرایان با آیت الله کاشانی که مهمترین حامی دولت ملی محسوب می شد بعد از ۳۰ تیر ۱۳۳۱ هـ.ش و در اوج پیروزی نهضت از هم گسست.

مصدق با از دست دادن حمایت نیروهای مذهبی، حامیان اصلی خود را از دست داد و در مقابل سیل دشمنان بی دفاع ماند. پافشاری مصدق در کسب اختیارات ویژه، آزادی حزب توده و به کارگیری سیاست مداران به نام از دلایل اصلی جدایی نیروهای مذهبی از مصدق به شمار می آیند. در تنگنا قرار گرفتن مردم به دلیل بحران اقتصادی و ضربه اقتصادی شوروی ها به نهضت از طریق بلوکه کردن طلاهای ایران در اتحاد جماهیر شوروی نیز از دلایل شکست نهضت ملی ذکر شده است.

(انقلاب اسلامی، چرایی و چگونگی رخداد آن، جمعی از نویسندگان، نشر معارف، چاپ چهاردهم، ۱۳۸۰، ص ۶۴).

حقیقت این است که اگر دکتر مصدق در اثر تلقینات بدخواهان و یا غرب زدگانی که از دیرباز روحانیت را در پیش چشم وی مزاحم و ارتجاعی ترسیم کرده بودند، پینشهاد همکاری آیت الله کاشانی را در روز ۲۷ مرداد با نوشتن آن پاسخ یک سطری و نیشدار رد نکرده بود، تنها پخش یک پیام مشترک حتی در صبح روز کودتا کافی بود که آن نقشه شوم را برای همیشه در نطفه خفه کند.

(سیاست، دیانت و آیت الله کاشانی، غضنفر رکن آبادی، تهران، مؤسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۷۹، ص ۵۵).

اما متأسفانه وی حتی به درخواست دوستانش که اصرار داشتند رادیو، خبر کودتا را به مردم اعلام کند و از مردم استمداد بطلبد، توجهی نکرد و با این کار مخالفت کرد و حتی به ارتش فرمان داد تا خیابان ها را از همه تظاهر کنندگان پاک سازند(ایران بین دو

انقلاب، یراوند آبراهامیان، نشر نی، چاپ دوم، ص ۳۴۴. }۷ حتی پس از شروع کودتا نیز سعی در مبارزه با کودتاچیان نکرد.

برای آگاهی بیشتر ر.ک:

- رفتارشناسی آمریکا در قبال نهضت ملی، محمد حسین جمشیدی.

- حدیث پیمانہ، حمید پارسانیا.

- نهضت روحانیون ایران، علی دوانی.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۱۴۳/آیت-مقاله/۲۸-کودتا-کاشانی-الله-آیت-مقاله/۲۰۱۴۳>